

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:2734

av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M)

Utveckling av yrkeshögskolan

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över antagningskraven och behörigheterna på yrkeshögskolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förkunskapskrav till yrkeshögskolan och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om godkännande av utbildningsomgångar på yrkeshögskolan och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka hur fristående kurser kan ingå i yrkeshögskolans ordinarie utbud och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillstånd att börja anta studenter till fristående kurser om det finns tomma platser och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kvalitetsgranskning av yrkeshögskolans utbildningar och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om LIA-platser och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Yrkeshögskolan är av central betydelse för arbetslivets möjligheter att anställa personer som har ett kvalificerat yrkeskunnande och för individens möjlighet att skaffa sig yrkeskunskaper som är efterfrågade på arbetsmarknaden. Yrkeshögskolan är också en viktig del i det livslånga lärandet då den möjliggör både karriärutveckling och

yrkesbyten. I tider då teknik, yrken och arbetsmarknaden i stort utvecklas och förändras ökar också kraven på kompetens och kompetensutveckling allt mer. Vidareutbildning mitt i livet och möjligheten att byta yrke blir allt viktigare för både den enskilde individen och för samhällets ekonomi i stort. Detta är dock långt ifrån enkelt för många av framförallt praktiska och ekonomiska skäl för den enskilde. Därför behöver det undersökas om möjligheten att enbart läsa fria kurser skulle kunna underlätta för det livslånga lärandet.

I promemorian ”En stärkt yrkeshögskola – ett lyft för kunskap” (Ds 2015:41) presenteras ett antal förslag på hur yrkeshögskolan skulle kunna utvecklas.

Promemorian baseras på den översyn av Yrkeshögskolan som genomfördes mellan 2013 och 2014 och vi har vid en närmare granskning tagit fasta på ett antal förslag ut promemorian som vi anser vara viktiga att genomföra vid en framtida reformering av Yrkeshögskolan.

Antalet sökanden till Yrkeshögskolan ökar och många som vill och behöver vidareutbildning får idag inte det. Den främsta anledningen till detta är dock inte platsbrist utan att de inte anses behöriga. Många fler än idag skulle med en yrkeshögskoleutbildning bli mer anställningsbara, men gör inte det då utbildningsformen fortfarande anses allt för osäker.

För att bättre klara de utmaningar vi står inför behöver Yrkeshögskolan fortsätta att utvecklas genom bättre kvalitetssäkring och med ökad möjlighet för utbildningssamordnare att själva kvalitetsutveckla sina utbildningar. Antagningskraven och behörigheterna behöver ändras i syfte att skapa bättre förutsägbarhet och möjlighet för fler att byta yrke. Fler behöver se Yrkeshögskolan som en självklar studieväg och fler yrkeshögskoleutbildningar behöver få möjlighet att mer långsiktigt möta arbetsmarknadens behov. Slutligen behöver därför Yrkeshögskolan få bedriva utbildningar som arbetsmarknaden också långsiktigt har behov av.

Antagningskrav och behörighet

Yrkeshögskolan har långt fler sökanden än platser, många av dem som söker är dock inte behöriga och skulle därför aldrig kunna bli antagna i dagens system även om platserna var fler. Att man som blivande student har rätt och tillräckliga förkunskaper för att kunna genomgå och avsluta utbildningen är självklart, idag är det dock inte detta som sätter käppar i hjulen för de flesta som vill studera en yrkeshögskoleutbildning. Istället är det indirekta krav på branscherfarenhet som hindrar många från att göra just

det Yrkeshögskolan är tänkt att göra, möjliggöra karriärsbyten och bygga vidare på de gymnasiala yrkesprogrammen. Därför anser vi, likt förslaget i promemorian (Ds 2015:41) att Yrkeshögskolans krav på behörighet och antagning på den här punkten bör ses över och ändras. Du ska inte endast kunna studera dig till en bättre karriär inom ett yrke utan också kunna studera dig till ett byte av yrke. Först då möter Yrkeshögskolan arbetsmarknadens och individens behov av omställning fullt ut. Förkunskapskraven behöver också bli mer förutsägbara och rimliga för den som gått en gymnasial yrkesutbildning. Allt oftare ställs idag högre krav som inte alls är motiverade av utbildningens innehåll. Detta begränsar människors möjligheter att ta del av yrkeshögskoleutbildning och gör indirekt även gymnasiala yrkesutbildningar mindre konkurrenskraftiga. Likt förslaget i promemorian (Ds 2015:41) anser vi också att andra krav på särskilda förkunskaper än krav på kunskaper från en eller flera kurser i gymnasieskolans nationella program eller motsvarande kunskaper bara bör få ställas upp om det finns särskilda skäl. Sådana andra förkunskapskrav ska endast få avse yrkeserfarenhet eller andra kunskaper än de nämnda som är av betydelse för utbildningens speciella inriktning eller det yrkesområde som utbildningen förbereder för. Utöver krav på kunskaper får det också ställas krav på villkor som är en förutsättning för utbildningens speciella inriktning eller det yrkesområde som utbildningen förbereder för. Vidare behöver Yrkeshögskolan få i uppdrag att utreda och föreslå hur enhetligare förkunskapskrav för yrkeshögskoleutbildningar kan se ut och införas.

Långsiktighet

Yrkeshögskolan är i dag fokuserad på kortsiktiga arbetsmarknadsbehov vilket innebär att dess utbildningsutbud ständigt är under omprövning. Detta tar sig i uttryck genom att en utbildning på max två år godkänns för endast två utbildningsomgångar i taget. Detta har många positiva fördelar som att utbildningarna exempelvis garanterat behövs. Det har dock skapat osäkerhet när det gäller de enskilda utbildningarnas framtid.

Osäkerheten smittar av sig och får många att tveka inför att överhuvudtaget läsa en yrkesutbildning. Dessutom skapar det onödigt med administration och fråntar utbildningssamordnare möjlighet att vidareutveckla befintliga utbildningar som är och kommer att vara efterfrågade över en längre tid, för att idag istället lägga tid på nästa ansökningsprocess. Det finns såklart utbildningar som inte kommer att behövas mer än under en kort period, men det finns också det som under många år framöver kommer att behövas och vi behöver bägge.

Ur arbetslivssynpunkt behöver Yrkeshögskolan bli mer långsiktig och för individen är det viktigt att den blir ett tydligare alternativ för yrkesutbildning efter gymnasieskolan. För att åstadkomma detta anser vi, liksom förslagen i promemorian (Ds 2015:41), att Yrkeshögskolans godkännande av utbildning som huvudregel bör omfatta tre utbildningsomgångar, istället för dagens två. För utbildningar där det bedöms finnas ett behov på arbetsmarknaden men där det är svårt att bedöma behovets omfattning och längd, bör Yrkeshögskolan få besluta om färre utbildningsomgångar. Om man bedömer att det finns ett långsiktigt behov på arbetsmarknaden av de kunskaper som en utbildning kan ge och behovet av dessa kunskaper inte tillgodoses utanför Yrkeshögskolan, anser vi liksom förslaget i promemorian att ett beslut får omfatta upp till fem utbildningsomgångar.

Genom att ändra bestämmelserna på detta sätt gynnas kontinuitet och långsiktighet inom Yrkeshögskolan, vilket också förväntas höja kvaliteten på utbildningarna. Utbildningar som kräver betydande investeringar kan förväntas öka om bestämmelserna ändras på sådant sätt så att beslut om att en utbildning ska ingå i Yrkeshögskolan gäller för en längre tid.

Livslångt lärande

Yrkeshögskolan spelar idag en viktig roll för arbetsmarknaden och den enskildes livslånga lärande. Denna roll skulle dock bli starkare om utbildningsanordnare fick möjligheten att bedriva fria/enskilda kurser. Vissa personer kanske endast behöver den kompetens en enskild kurs kan ge utan att ha behov av ett större program. Personer som avslutat en yrkeshögskoleutbildning kan också senare i livet behöva utbilda sig ytterligare och uppdatera sina kunskaper inom ett smalare område samt på ett sätt som inte kräver avbrott från arbete. Även här skulle fristående kurser kunna vara en stor möjlighet som gynnar både den enskilde och arbetsmarknaden. Därför anser vi, liksom promemorian (Ds 2015:41) att Yrkeshögskolan bör få i uppdrag att undersöka hur fristående kurser kan ingå i Yrkeshögskolans ordinarie utbud. Yrkeshögskolan bör även få tillstånd att redan nu börja anta studenter till fristående kurser om det finns tomma platser på kurserna.

Kvalitetssäkring och uppföljning

Yrkeshögskolan levererar enastående resultat och hela nio av tio som avslutar utbildningen har arbete efter examen. Dessa resultat presenterar både utbildningssamordnarna själva och SCB åt myndigheten för yrkeshögskolan. De

förändringar motionen föreslår om att utbildningar ska kunna få fler starter godkända i taget kräver dock utökad och utvecklad tillsyn samt kvalitetssäkring.

Därför anser vi, likt man gör i promemorian (Ds 2015:4), att kvalitetsgranskningen, i likhet med tillsynen, bör avse enskilda utbildningar och ske utifrån fastslagna kvalitetskriterier som kopplats till resultat och de studerandes utveckling. Hur kvalitetskriterierna ska formuleras och exakt vilka parametrar för kvalitet och resultat bör dock uppdras åt Yrkeshögskolan att själv ta fram.

För att studenter och arbetsmarknaden ska kunna jämföra utbildningar och få en rättvis bild av en utbildning kan det vara bra att resultaten av tillsynen och kvalitetsgranskningen inte bara sammanfattas och publiceras som idag utan publiceras uppdelat på varje granskad utbildning.

Slutligen anser vi, likt författarna av promemorian (Ds 2015:41), att den nära kopplingen till arbetslivet är en av de viktigaste delarna i en yrkeshögskoleutbildning. Lärande i arbete på en relevant arbetsplats (LIA) har stor betydelse för att studenten ska kunna få ett relevant jobb efter sin utbildning och därför är det oroande att det förekommit att studerande inte fått tillgång till LIA trots att det skulle ha ingått i utbildningen. Därför sluter vi oss också till förslaget i promemorian (Ds 2015:41) att förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan behöver bli tydligare för att säkerställa att den ansvariga utbildningssamordnaren det till att det finns LIA-platser på de utbildningar där det ska ingå.

Camilla Waltersson Grönvall (M)

Betty Malmberg (M)

Michael Svensson (M)

Erik Bengtzboe (M)

Maria Stockhaus (M)

Ida Drougge (M)